

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN 2545-3998

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ, КНИЖЕВНИ
И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC, LITERARY
AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 4, NO 7, STIP, 2019

ГОД. IV, БР. 7
ШТИП, 2019

VOL. IV, NO 7
STIP, 2019

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 4, Бр. 7
Штип, 2019

Vol. 4, No 7
Stip, 2019

PALMK, VOL 4, NO 7, STIP, 2019

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип,

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, С. Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Георгета Раца, Универзитет Банат, Романија
Астрид Симоне Грослер, Универзитет Банат, Романија
Горан Калоѓера, Универзитет во Риека, Хрватска
Дејан Дуриќ, Универзитет во Риека, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Зеки Ѓурел, Универзитет Гази, Република Турција
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip,

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA

Tole Belcev, Goce Delcev University, N. Macedonia

Nina Daskalovska, Goce Delcev University, N. Macedonia

Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation

Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation

Georgeta Rata, Banat University, Romania

Astrid Simone Grosler, Banat University, Romania

Goran Kalogjera, University of Rijeka, Croatia

Dejan Duric, University of Rijeka, Croatia

Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary

Éva Bús, University of Pannonia, Hungary

Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey

Zeki Gurel, GAZI University, Republic of Turkey

Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria

Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Bulgaria

Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India

Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India

Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom

Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom

Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic

Jean-Marc Vercreysse, Artois University, French Republic

Regula Busin, Switzerland

Natale Fioretto, University of Perugia, Italy

Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Драгана Кузмановска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип, С. Македонија

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Dragana Kuzmanovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip, N. Macedonia

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.

All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

13 ПРЕДГОВОР

Намита Субиото, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Namita Subiotto, editor of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

17 Александра Лазаревска, Виолета Јанушева

ТУЃИТЕ ЗБОРОВИ И ЗАЕМКИТЕ ВО НОВИНАРСКИОТ ПОТСТИЛ
НА МАКЕДОНСКИОТ СТАНДАРДЕН ЈАЗИК

Aleksandra Lazarevska, Violeta Janusheva

THE FOREIGN AND THE LOANWORDS IN THE JOURNALISTIC
SUBSTYLE OF THE MACEDONIAN STANDARD LANGUAGE

27 Tuba Uzun

UYGUR DÖNEMİ ESERLERİNDE DUYGUSAL YAKINLAŞMA VE
UZAKLAŞMA GÖSTERGELERİ (FİLLER)

Tuba Uzun

SIGNS OF INTIMACY AND DISAGREEMENT IN TEXTS OF
UYGHUR PERIOD

35 Julian Vasseur

EMPHASE ET EXPRESSIVITÉ DANS LES ÉCHANGES
CONVERSATIONNELS BILINGUES NÉPALI-ANGLAIS

Julian Vasseur

EMPHASIS AND EXPRESSIVITY IN THE DAILY SPEECH
OF NEPALI-ENGLISH BILINGUALS

47 Constantin Ntiranyibagira

LA LEXICALISATION INTRAVERBALE DES FORMES TRANSITIVES
EN KIRUNDI. CAS DES AFFIXES RÉFLÉCHI ET APPLICATIF

Constantin Ntiranyibagira

INTRA-VERBAL LEXICALIZATION OF TRANSITIVE FORMS IN
KIRUNDI. THE CASE OF REFLEXIVE AND APPLICATIVE AFFIXES

55 Abraham Mahoubé Olou

TYPOLOGIE DES PRÉFIXES EN FRANÇAIS

Abraham Mahoubé Olou

TYPOLOGY OF PREFIXES IN FRENCH

65 Наџи Селими
ЈАЗИКОТ И КУЛТУРАТА ВО ДИЈАСПОРАТА – ИСТРАЖУВАЊЕ
СПРОВЕДЕНО КАЈ ДЕЦАТА СО МАКЕДОНСКО ПОТЕКЛО ВО
ШВАЈЦАРИЈА
Naxhi Selimi
CULTURAL FACTORS IN LANGUAGE LEARNING – A STUDY ON
CHILDREN OF MACEDONIAN ORIGIN IN SWITZERLAND

77 Марија Соколова
СПОРЕДБЕНА АНАЛИЗА НА ИСТИ СТИМУЛУСИ ОД
МАКЕДОНСКИОТ АСОЦИЈАТИВЕН РЕЧНИК СО ДРУГИ
АСОЦИЈАТИВНИ РЕЧНИЦИ
Marija Sokolova
COMPARED ANALYSIS OF THE SAME STIMULUS FROM THE
MACEDONIAN ASSOCIATIVE DICTIONARY WITH OTHER
ASSOCIATIVE DICTIONARY

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

89 Danijela Kostadinović
SYMBOLISM AND MUSICAL ASPECTS OF WIND IN THE SHORT
STORY “ZURLO’S MOST BEAUTIFUL DAY” BY ZHIVKO CHINGO

97 Konan Koffi Syntor
ACTION DANS LA RESACA DE JUAN MARSÉ, QUELLES
ATTRIBUTIONS AUX PERSONNAGES ?
Konan Koffi Syntor
ACTION IN LA RESACA BY JUAN MARSÉ, WHAT ATTRIBUTIONS
TO THE CHARACTERS?

111 Марија Ѓорѓиева Димова
„ОНТОЛОШКИ СКАНДАЛ“: ИГРИТЕ СО ГРАНИЦИТЕ ПОМЕЃУ
СВЕТОВИТЕ И ТЕКСТОВИТЕ
Marija Gjorgjieva Dimova
“ONTOLOGICAL SCANDAL”: GAMES WITH BOUNDARIES BETWEEN
WORLDS AND TEXTS

123 Даниела Андоновска-Трајковска
ХРОНОТОПИТЕ ВО ПЕШНАТА „МИКЕЛАНЏЕЛО“ ОД БОРЧЕ ПАНОВ
Daniela Andonovska-Trajkovska
THE CHRONOTOPES IN BORCHE PANOV’S LYRICAL POEM TITLED
“MICHELANGELO”

- 137 Maguette Dieng**
LA GUERRE EN AFGHANISTAN DANS MUSICA PARA FEOS DE
LORENZO SILVA : ENTRE DENONCIATION ET HOMMAGE
Maguette Dieng
THE WAR IN AFGHANISTAN IN "MUSICA PARA FEOS" BY
LORENZO SILVA: BETWEEN DENUNCIATION AND TRIBUTE
- 151 Ben Hamou Malak**
LANGUE ET THÉÂTRALITE DANS UN CAPTIF AMOUREUX DE
JEAN GENET
Ben Hamou Malak
LANGUAGE AND THEATRICALITY IN UN CAPTIF AMOUREUX
BY JEAN GENET
- 161 Samia Boudaa**
EFFET DE PALIMPSESTE DANS LE ROMAN LE VILLAGE DE L'ALLEMAND
OU LE JOURNAL DES FRERES SCHILLER DE BOUALEM SANSAL
Samia Boudaa
EFFECT OF PALIMPSEST IN THE NOVEL LE VILLAGE DE L'ALLEMAND
OU LE JOURNAL DES FRÈRES SCHILLER BY BOUALEM SANSAL
- 171 Славчо Ковилоски**
НАСЛЕДНИЧКАТА НА ХОМЕР: ДАФИНА ОД СЕЛО ПРОСЕНИК,
СЕРСКО
Slavcho Koviloski
SUCCESOR OF HOMER: DAFINA FROM THE VILLAGE OF PROSENIK,
SERRES AREA
- 183 Марија Леонтиќ**
ПОЕТСКИОТ ВИД ГАЗЕЛ ВО РАМКИТЕ НА ОСМАНЛИНСКАТА
ДИВАНСКА КНИЖЕВНОСТ
Marija Leontik
THE POETIC TYPE GAZEL IN THE OTTOMAN DIVAN LITERATURE
- 195 Rabie Ruşid**
DOĞU MAKEDONYA İŞTİP YÖRESİNİN YÖRÜK MASALLARINDA
FORMEL UNSURLAR
Rabie Rushid
THE FORMAL ELEMENTS RESEARCH OF YORUKS TALE
- 203 Славица Урумова-Марковска**
ДОМОТ КАКО ТРАДИЦИЈА ВО РАСКАЗИТЕ НА МАЏУНКОВ
Slavica Urumova–Markovska
HOME AS A TRADITION IN THE STORIES OF MADZUNKOV

- 213 Danijela Mišić**
HEMINGWAY'S MAN IN STRUGGLE WITH THE SEA AND HIMSELF

КУЛТУРА / CULTURE

- 221 Стојанче Костов**
„ТЕШКОТО“ – СИНОНИМ ЗА ТЕШКО ОРО ОД ТИПОТ НА „ЛЕСНОТО“
Stojance Kostov
THE DANCE TESHKOTO (THE HARD ONE) – A SYNONYMUS OF A
HARD DANCE FROM THE TYPE OF LESNOTO (THE EASY ONE)

- 229 Катерина Деспот, Екатерина Намичева, Михаил Намичев**
ВЛИЈАНИЕТО НА МЕБЕЛОТ ВРЗ КУЛТУРОЛОШКИОТ АСПЕКТ НА
СТАНБЕНИОТ ПРОСТОР ВО ПРВАТА ПОЛОВИНА НА 20 ВЕК
Katerina Despot, Ekaterina Namiceva, Mihail Namicev
CULTURAL ASPECT IN THE APPLICATION OF FURNITURE IN THE
INTERIORS OF SKOPJE'S PALACES FROM THE FIRST HALF OF THE 20TH
CENTURY

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 241 Silvana Neshkovska**
THE “WELFARE” OF ENGLISH COLLOCATIONS AT THE HANDS OF
MACEDONIAN STUDENTS OF ENGLISH

- 251 Veronika Kareva**
COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ENGLISH TEACHERS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 263 Лидија Тантуровска**
ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА ЗА ЈАЗИЧНИТЕ ГРЕШКИ ПО
МОРФОЛОГИЈА КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ВО ОСНОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ
ОД МАРИЈА ГРКОВА
Lidija Tanturovska
DOCTORAL DISSERTATION OF MORPHOLOGICAL ERRORS MADE BY
STUDENTS IN PRIMARY EDUCATION BY MARIJA GRKOVA

- 273 Ранко Младеноски**
ЗНАЧЕЊЕТО НА КНИЖЕВНИОТ ТЕКСТ КАКО ПРОЦЕС
Ranko Mladenoski
SIGNIFICANCE OF THE LITERARY TEXT AS A PROCESS

---

287 ДОДАТОК / APPENDIX

ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ПРЕДГОВОР

Ми претставува чест да бидам член на меѓународниот Уредувачки одбор на „Палимпсест“, меѓународно списание за лингвистички, книжевни и културолошки истражувања, иницирано и формирано на Филолошкиот факултет во Штип пред три години, а ми претставува и особена чест да учествувам со предговор за седмиот број.

Од првата година па до сега списанието излегува редовно во два броја годишно со широк спектар на трудови од сите предвидени рубрики („Јазик“, „Книжевност“, „Култура“, „Методика на наставата“, „Прикази“), со автори од разни земји и од различни истражувачки профили. Објавувањето на списанието во електронска форма е многу важно, бидејќи овозможува побрза дистрибуција и отворен пристап, а со тоа и поширок круг на читателска публика како и поголеми можности за примена на резултатите од објавените трудови.

Во „Палимпсест“ бр. 7 има 25 трудови (12 оригинални научни трудови, 10 стручни трудови, 1 прегледен труд и 2 приказа) на автори од единаесет држави и тоа Македонија, Турција, Франција, Бурунди, Бенин, Швајцарија, Србија, Брегот на Слоновата Коска, Сенегал, Мароко, Алжир, напишани на македонски, англиски, француски и турски јазик. Трудовите ги пополнуваат сите рубрики на списанието. Квантитативно доминираат трудовите од рубриката „Книжевност“ (вкупно 12, а во нив се истражуваат дела на класици и на современи македонски, руски, турски, шпански, француски, алжирски, американски автори, како и народното творештво), следува рубриката „Јазик“ со 7 статии (истражувања од областа на следниве јазици: македонски, турски, француски, непалски, кирунди), 2 статии се посветени на културолошки истражувања (за етнокоролошките карактеристики на ората Тешкото и Лесното и за влијанието на мебелот врз културолошкиот аспект на станбениот простор во првата половина на 20 век во Скопје), 2 статии се од областа на методиката на наставата по англиски јазик, а списанието завршува со рецензијата за докторската дисертација за јазичните грешки поврзани со менливите зборови во македонскиот јазик кај учениците во основното образование од Марија Гркова и со освртот кон научно-литературната монографија на Венко Андоновски за книжевниот текст како процес.

Им честитам и им благодарам на авторите и на сите јазични редактори, рецензенти и соуредници за нивниот придонес кон оформувањето на седмиот број на списанието „Палимпсест“ на кое му посакувам што повеќе читатели!

Намита Субиото, уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

I am honoured to be a member of the International Editorial Board of “Palimpsest”, an international journal for linguistic, literary and cultural research, initiated and established three years ago at the Faculty of Philology in Stip. It is also a great privilege to participate with the foreword of the seventh issue.

From the first year until now, the journal has been published twice a year on a regular basis, with a wide range of papers covering all of the sections (Language, Literature, Culture, Teaching Methodology and Book Reviews), created by authors from many different countries and various research profiles. Publishing a journal in electronic form is quite significant because it enables faster distribution and open access, thus enabling a wider circle of readership and greater opportunities for applying the results of the published papers.

In the 7th issue of “Palimpsest” there are 25 papers (twelve original scientific papers, ten theoretical papers, one review paper and two book reviews) by authors from eleven countries: Macedonia, Turkey, France, Burundi, Benin, Switzerland, Serbia, Ivory Coast, Senegal, Morocco, and Algeria, written in Macedonian, English, French and Turkish. The papers cover all the sections of the journal. The biggest number of papers belong to the Literature section (a total of twelve papers in which classical and contemporary Macedonian, Russian, Turkish, Spanish, French, and Algerian authors as well as folk arts are the subject of research), followed by seven papers in the “Language” section (with research conducted in the following languages: Macedonian, Turkish, French, Nepalese, Kirundi), two papers are dedicated to the cultural research (on the ethnocoreological characteristics of the folk dances “Teshkoto” and “Lesnoto” and the influence of furniture on the cultural aspect of housing space in the first half of the 20th century in Skopje), two papers are in the field of English language teaching methodology, and finally the journal concludes with a review of the doctoral dissertation on language errors related to inflected words in the Macedonian language among elementary school students by Maria Grkova as well as a review of the literary monograph written by Venko Andonovski on the literary texts as a process.

I congratulate and express my gratitude to all the authors and language editors, reviewers and co-editors for their contribution to the creation of the seventh issue of “Palimpsest”, wishing them a wider readership.

Namita Subiotta, *Editor of “Palimpsest”*

UYGUR DÖNEMİ ESERLERİNDE DUYGUSAL YAKINLAŞMA VE UZAKLAŞMA GÖSTERGELERİ (FİİLLER)

Tuba Uzun

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti
alptuba91@gmail.com

Özet: İnsanın hayatında canlılar ve eşyalarla ilişkileri ifade eden çeşitli duygular vardır. Bu ilişkileri ifade eden duyguları iki temel kısımda toplamak mümkündür; yakınlaşma ve uzaklaşma... Her bir duygunun ifadesinde sembollerden kelimelere birçok gösterge kullanılır. Bu çalışmada Uygur dönemi eserlerinde insan ilişkilerinde duygusal yakınlaşma ve uzaklaşma ifade eden fiil türündeki dil göstergeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gösterge, metafor, Uygur dönemi eserleri, uzaklaşma, yakınlaşma.

1. Giriş

İnsan hayatında önemli birtakım duygular vardır. Bu duyguların birçoğu insan ve canlılar arasındaki ilişkileri ifade eder. Bu ilişkileri ifade eden duyguları iki temel kısımda toplamak mümkündür; yakınlaşma ve uzaklaşma... Bu iki temel kavram arasında derece derece yaklaşmayı ya da uzaklaşmayı anlatan kelimeler vardır. Yakınlaşmayı “ısınmak, kaynaşmak, bağlanmak”, uzaklaşmayı da “soğumak, kopmak” gibi farklı anlam dereceleriyle ifade eden göstergeler vardır.

Çalışmamızın amacı Uygur döneminde, insan ilişkilerinde duygusal yakınlaşma ve uzaklaşmanın hangi kavramlarla ifade edildiğini belirlemek ve o dönemde kullanılıp günümüze ulaş(a)mayan sözlerin tespitini yapabilmektir.

Gösterge kavramı çalışmamızda ‘dilde belirli bir anlama sahip birim, sözcük, kelime’ anlamlarında kullanılmıştır. Gösterge kavramı ile tek kelimedenden oluşan dil birimlerini değil aynı zamanda belirli bir kavramı karşılayan birden fazla kelimedenden meydana gelmiş ve söz varlığımızda belli bir yere sahip yapıları (kelime grupları, deyimler, kalıplaşmış kullanımları) ifade etmekteyiz. Metafor sözcüğüyse Kövecses tarafından da dile getirilen (Kövecses, 2002, s. 4) “bir kavram alanını başka bir kavram alanına ait göstergelerle anlamlandırma, karşılama” anlamı ile kullanılmıştır.

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan *Türkçe Sözlük* (1998)’te *duygu*, “1. Duyularla algılama, his. 2. Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim. 3. Önsezi. 4. Ahlâkî, estetik vb. şeyleri değerlendirme, onlara bağlanma yeteneği. 5. Kendine özgü bir ruhî hareket ve hareketlilik.” olarak tanımlanmaktadır (Çetinkaya, 2006, s. 1).

Belirli bir sebep-sonuç ilişkisine dayanan duyguları karşılayan göstergelerin anlam yapısını belirlemek için bağlamsal yaklaşımın kullanışlı olacağını düşünmekteyiz. Duygu göstergelerinin kullanıldıkları cümlelerde, duygunun ortaya çıkışındaki sebepler, duygunun insan üzerindeki etkisi, duygunun etkisiyle yapılan davranışlar göz önünde bulundurulur ise bir duygu göstergesinin nasıl bir duygu kavramını karşıladığını daha iyi anlayabiliriz (Çetinkaya, 2006, s. 25). Çalışmamızda bu sebeple duygusal yakınlaşma ve uzaklaşma göstergeleri bağlam çerçevesinde verilmiştir.

Dildeki bazı ifadelere bakıldığında kavramların (gösterilen), kendi ses karşılıkları (gösteren) ile değil de başka kavramların ses karşılıkları ile kendilerini gösterdikleri görülmektedir. Kavramlar arasında böyle bir ilişkinin doğmasında rol oynayan sebeplerden birisi benzetmedir. Özellikle edebî eserlerde bazı söz sanatlarının (*benzetme, istiare, telmih* gibi) doğmasına sebep olan kavramlar arasında kurulan benzerlik ilişkisi ile anlatıma etkileyicilik de sağlanmaktadır (Çetinkaya, 2006, s. 27). Çalışmamızdaki duygusal yakınlaşma ve uzaklaşma göstergelerinin büyük bir kısmı metafordur.

Bir dilin sözvarlığı deyince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz. Söz varlığı, sadece bir dilde birtakım seslerin bir araya gelmesiyle kurulmuş simgeler, kodlar - ya da dilbilimdeki terimiyle göstergeler - olarak değil, aynı zamanda o dili konuşan toplumun kavramlar dünyası, maddi ve manevi kültürün yansıtıcısı, dünya görüşünün bir kesiti olarak düşünülmelidir (Aksan, 1996, s. 7).

Bir dilin sözvarlığındaki sözcükler düz anlamlı olabildiği gibi çeşitli aktarmalarla kazanılmış metaforik anlamlara da sahip olabilirler.

Anlambilimde aktarma adı altında ele alınan olaylar, daha etkileyici bir anlatım sağlamak üzere bir kavramı, onunla ilgili bir başka kavramdan yararlanarak anlatmaya yönelir. Deyim aktarması (Yunanca *metaphora*), her dilde rastlanan ve söz sanatı sayılan olaylardandır. Doğadaki kavramların insanlara, insanlarla ilgili kavramların da doğaya aktarılması ve daha başka yollardan sağlanan bu anlatım biçimi şiir dilinde de önemli bir öğedir (Aksan, 2006, s. 130-131). Deyim aktarması, aralarında uzak yakın ilgi bulunan iki şey arasında bir benzetme yoluyla ilişki kuran, birinin adını ötekine aktaran bir eğilim, bir dil olayıdır (Aksan, 1987, s. 124).

Türkçeye Fransızcadan geçen, Antik Yunancada "taşımaya, transfer etme" anlamlarına gelen "metafor"¹ sözcüğü de sıklıkla mecaz ile eşanlamlı olarak kullanılır.

Aristoteles tarafından "mecaz" anlamında kullanılan metafor² sözcüğü, Antik Çağ'ın sonlarına doğru ise anlam daralmasına uğrayarak Türkçedeki "istiare, eğretileme" kavramları karşılığında kullanılmaya başlanmıştır.

¹ "metaphor" Oxford Dictionary of English 2e, Oxford University Press, 2003.

² Aristoteles, *Poetika*, İsmail Tunalı çevirisi, Remzi Kitabevi, İstanbul 1987; Mehmet H. Doğan çevirisi, YKY, İstanbul 1998 (3. Baskı); Samih Rifat çevirisi, K Kitaplığı, Koç Kültür Sanat ve Tanıtı Hizmetleri, İstanbul, 2003; Nazile Kalaycı çevirisi, Bilim ve Sanat, Ankara, 2005.

Metafor bütünüyle kavrayamadığımız şeyleri, duygularımızı, estetik tecrübelerimizi, ahlak pratiklerimizi ve ruhsal bilincimizi kısmen kavramaya çalışmanın en önemli araçlarından biridir. Muhayyilenin bu gayretleri rasyonaliteden mahrum değildir; metaforu kullandıkları için, muhayyel bir rasyonaliteden yararlanırlar (Can, 2012, s. 110).

Bu çalışmada Uygur dönemi eserlerinden İyi ve Kötü Prens Öyküsü, Altun Yaruk'tan 5. bölüm ile Şehzade ile Aç Pars Hikâyesi ve Çaştani Bey Hikâyesi'nde düz ve metaforik anlam taşıyan dil göstergelerinden fiiller incelenmiştir. Çalışılan eserlerde dil göstergelerini tespit edebilmek ve değerlendirebilmek amacıyla içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

İçerik analizi yapılan eserler;

Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâyesi adıyla bilinen, ilk akla gelen çatiklerden İyi ve Kötü Prens Öyküsü, aslı Çince olup 10. yüzyılda Uygurcaya çevrildiği tahmin edilen Burkancılığa ait bir eserdir.

Çaştani Bey Hikâyesi'nde Çaştani Bey'in ülkesinde yaşayan insanlara hastalık ve belalar getiren şeytanlarla mücadelesi anlatılır. Eseri Şilazin adlı bir mütercim Toharcadan Türkçeye çevirmiştir (Ercilasun, 2010, s. 245). Çalışmamızda, "İyi ve Kötü Prens Öyküsü" nün ve "Çaştani Bey Hikâyesi"nin tamamı ele alınmıştır.

Uygurcaya çevrilmiş en hacimli sudur olan Altun Yaruk, Şıngu Şeli Tutun tarafından tercüme edilmiştir. Altun Yaruk içinde bazı çatikler de vardır. Bunların en meşhurlarından biri Şehzade ile Aç Pars Hikâyesi'dir. Çatikte açıklıktan ölmek üzere olan bir parsı kurtarmak isteyen fedâkar şehzade anlatılır (Ercilasun, 2010, s. 244). Eserin Türkiye Türkçesine aktarımı sadece 5. bölümüne yapıldığından Altun Yaruk'tan 5.bölüm ve Şehzade ile Aç Pars Hikâyesi çalışılmıştır.

İnceleme kısmında Altun Yaruk'un 5. bölümü: (AY), Çaştani Bey Hikâyesi: (ÇBH), İyi ve Kötü Prens Hikâyesi: (İKPH) ve Şehzade ile Aç Pars Hikâyesi: (ŞAPH) şeklinde eser adı kısaltması yapılarak kullanılmıştır.

2. Yakınlaşma Göstergeleri (Fiiller)

adağın-ta bağarın sun-: ayağına bağrını sun- (ÇBH)

(dušta atla rakşas ilig beg-neg *adağın-ta bağarın suna* yatıp; Dušta adlı rakşas han beyin *ayağına bağrını sunarak*)

ağırlıg bol-: daha çok sevil- (İKPH)

(amtı eçim taluyqa barıp erdini kelürser taqı *ağırlıg bolgay* men taqı *ucuz bolgay* men tep saqıntı; şimdi, ağabeyim okyanusa gider ve mücevheri getirirse, daha da *çok beğenilecek* bense daha çok *horlanacağım*.)

ayat- ağırlat-: saydır- (ŞAPH)

(törttin singar yir orunuğ ıymış basmış, öküşke *ayatmış ağırlatmış*; dört bir yanı yöreyi itaat altına almış pek çoklarına *kendisini saydırmış*)

qawış-: kavuş- (İKPH)

kongül örit-: gönül besle- (AY)
(burğan kut-ınga yangırıtı *kongül öritmek* ;Buda kutsallığına yeniden *gönül beslemek*)

kök teñrike yoqla-: göklere çık-(İKPH)
(amıtı bu erdini birle tegdükte eçim *kök tenri-ke yoqlağay*; şimdi bu mücevherle birlikte oraya gidince, ağabeyim *göklere çıkacak*.)

köñil berme-: gönlünü verme- (İKPH)

köñli bol-: gönlü ol- (İKPH)

köñül turğur-: gönül besle- (ÇBH)
(amıtı bizıg isig öz-ümüz-ke edgü *köñül turğurup* umuğ inağ bolğıl ;imdi bizim canımıza (karşı) merhametli *gönül besleyip* (bize) ümit ve inan (verici) ol.)

sew-: sev- (İKPH)
(ögüm qañım eçim tegin-ke *sewer* meni *aqlayur erti*; babam ve annem her zaman, sadece prens ağabeyimi *sever* ve benden hep *nefret ederlerdi*)

sevit-; sevdır- (ŞAPH)
(ögke kangka *sevitmiş* erding kadaş-a ;ana babamıza kendini *sevdirmiştin* kardeşimiz ey)

tüz baz kıl: barışık duruma getir- (AY)
(tütüş-lüg keriş-lig tınl(ı)ğlarığ *tüz baz kılmış* ;küskün, kavgalı canlıları *barışık duruma getirmiş*)

yinçürü töpün yükün-: secde et- (AY)
(burğan üz-kin te tegdüklerinte töpü-lerin 'engitdürüp..biş tilgen-inyir-ke tegürüp *yinçürü töpün yükünüp*; Buda(nın) huzuruna vardıklarında başlarını eğip beş uzuv(lar)ını (Panca-Mandala) yere değdirip *secde ederek*)

3. Uzaklaşma Göstergeleri (Fiiller)

aqlayur er-: nefret et- (İKPH)
(ögüm qañım eçim tegin-ke *sewer* meni *aqlayur erti*; babam ve annem her zaman, sadece prens ağabeyimi *sever* ve benden hep *nefret ederlerdi*)

iki arğa kı1-: iki parçaya ayır- (AY)
(tüz kongül-lüg bursang kuvrağ-larığ iki *arğa kıltım* erser; düz gönüllü toplulukları *iki parçaya ayırdım* ise)

ķodup bar-: bırakıp git- (ÇBH)
(anı üçün mini *ķodup barır-sız* ; onun için beni *bırakıp gidiyorsunuz*)

kongül-lerin qarın-ların irintür- burçintur- örlet-; gönüllerini kalplerini kır-, incit- (AY)

(*qutluğ-larğa teggülük köni nom-ta yoridaçı-larığ körüp söküp sarsıp todap uçuz-lap kongül-lerin qarın-ların irintürdüm burçinturdum örletdim emget-dim erser; kutlu (mertebe)ye ulaşmak için doğru öğretide (Dharma) davrananları görüp, sövüp sayıp, aşağılayıp, küçümseyip; kalplerini, gönüllerini kırıp incittim, rahatsız edip üzdüm ise*)

köñli yerin-: yüreği burkul- (İKPH)

(bir ay artuq açıntı anta ken yeme ağıruq bultı kenrenü aş berür boltı-lar qaltı tegin uqtı *köñli yerinti*; bir aydan fazla süre baktılar bundan sonra yine de ağır bir yük olarak gördüler ve ona homurdanarak yemek vermeğe başladılar, prens bunu anladığı zaman *yüreği burkuldu.*)

köñlin bert-: gönül kır- (İKPH)

(*köñlülük berzün köñlin bertmenler; (Oğlunun) arzusunu yerine getirsin onun gönlünü kırmayın!*)

örlet-, emget-: kızdır-, acı çektir- (AY)

(ög kang q-a qadaş bolmış tınlıq-larığ *örletdim emgetdim*; ana-baba, hısım-akraba olmuş canlıları *kızdırdım*, (onlara) *acı çektirdim*)

sewme-: sevme- (İKPH)

(ögüm qañım eçim tegin-ke *sewer meni aqlayur erti*; babam ve annem her zaman, sadece prens ağabeyimi *sever* ve benden hep *nefret ederlerdi*)

tit-:terk et- (İKPH)

(burxan qutın bulsar meni *titmen*; Buddha'nın sonsuz mutluluğunu bulursanız beni *terk etmeyin.*)

ucuz bol-: horlan- (İKPH)

(amtı eçim taluyqa barıp erdini kelürser taqı *ağırlıq bolgay* men taqı *ucuz bolgay* men tep saqıntı; şimdi, ağabeyim okyanusa gider ve mücevheri getirirse, daha da *çok beğenilecek* bense daha çok *horlanacağım.*)

4. Sonuç

İyi ve Kötü Prens Öyküsü, Altun Yaruk'un 5. bölümü ile Şehzade ile Aç Pars Hikâyesi ve Çaştani Bey Hikâyesi'nin üzerinde yaptığımız bu çalışmada duygusal yakınlaşma ve uzaklaşmaya ait 25 gösterge tespit edilmiştir. Bu göstergelerden eserlerde en sık geçeni “sew (sev-)”: (İKPH-2, ŞAPH-1) kelimesidir.

Tarihî metinler Türkçenin söz varlığının geçmiş dönemlerine ışık tutmaktadırlar. Biz bugün kullandığımız kelime hazinemizin / söz varlığımızın bir kısmının tarihî dönem metinleri içerisindeki maceralarına, nasıl kullanıldıklarına, nasıl bir değişim yaşadıklarına da metinler aracılığıyla tanık olabilmekteyiz. (İlhan, Şenel, 2008, s. 260).

Çalışmamız doğrultusunda eserlerde duygusal yakınlaşmaya ait 12, uzaklaşmaya ait 13 gösterge olmak üzere toplam 25 göstergede 13 metafor tespit ettik. Bu durum Türk dilinin daha 8. yüzyılda iken bir sanat ve edebiyat dili olduğunun göstergesidir.

Kaynaklar

- Aksan, Doğan. (1987). *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi-Ana Çizgileriyle*. (3. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları.
- Aksan, Doğan. (1996). *Türkçenin Söz Varlığı Türk Dilinin Sözcükbilimiyle İlgili Gözlemler, Saptamalar*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, Doğan. (1989). Kavram Alanı-Kelime Ailesi İlişkileri ve Türk Yazı Dilinin Eskiliği Üzerine Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1971. Ankara: TDK Yayınları: 338.
- Aksan, Doğan. (2006). *Anadilimizin Söz Denzinde*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Can, Gülşen. (2012). *Murathan Mungan'ın Çador Adlı Eserinin Çözümleyici Yazın Eleştirisi*. Malatya.
- Çağatay, Saadet. (1945). *Altun Yarıktan İki Parça*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Çetinkaya, Bayram. (2006). *Türkiye Türkçesinde Muthuluk ve Üzüntü Göstergeleri*. Ankara.
- Ercilasun, Ahmet Bican (2010). *Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Basımevi.
- Himran, Süleyman. (1945). *Çaştani Bey Hikâyesi*. İstanbul: Bürhaneddin Erenler Basımevi. (UIURICA IV-A Çevirisi).
- Köken, Vedat. (2011). *İyi ve Kötü Prens Öyküsü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kövecses, Zoltán (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Kövecses, Zoltán. (2005). *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ölmez, Mehmet. (1991). Altun Yarık III. Kitap (5. Bölüm). Ankara: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi:1.
- Ördem, Eser. (2014). Türkiye Türkçesinde Zaman Metaforları: Bilişsel Dil Bilimsel Bir Yaklaşım, Dil Araştırmaları Sayı: 14 Bahar 2014. (Sayfa:119-136)
- Şenel, Mustafa; İlhan, Nadir. (2008). Divanu Lugat'it Türk'e Göre Av, Avcılık ve Hayvancılıkla İlgili Kelimeler ve Kavram Alanları, Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 3/1 Winter.
- Tekin, Şinasi (1965). *Uygur Edebiyatının Meseleleri Türk Kültürü Araştırmaları*. Sayı : 1 - 2 Ankara.

Tuba Uzun

Gazi University, Republic of Turkey

Signs of Intimacy and Disagreement in Texts of Uyghur Period

Abstract: In human's life, there are various feelings which express connections between living being, objects and humans. It is possible to say we can show these feelings in two main sections; intimacy and disagreement... In expressing every feeling, people use a lot of symbols and signs. In this study we tried to express verbal signs of intimacy and disagreement in texts of Uyghur period.

Keywords: *Signs, metaphor, texts of Uyghur period, disagreement, intimacy.*

ГОД. IV
БР. 7

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. IV
NO 7